

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
ЦЕНТР ПІСЛІДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ, ДИСТАНЦІЙНОГО ТА
ЗАОЧНОГО НАВЧАННЯ
Кафедра менеджменту**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТРАНСПОРТНОГО
ПІДПРИЄМСТВА**

здобувача вищої освіти освітнього
ступеня «бакалавр
4 курсу заочної форми навчання
спеціальності 073 «Менеджмент»
Владислава ГЛАДИША

Науковий керівник:
к. пед. н., доц. Мар'яна ЯЦИК

Рецензент:
директор ТОВ «Чудова Ідея»
Тарас ЯЦИК

Кваліфікаційна робота допущена до захисту

«__» 2023 р., протокол № __

Завідувач кафедри менеджменту

_____ Галина ЛЕСЬКІВ
(підпис)

Львів

2023

АНОТАЦІЯ

Гладиш В. Забезпечення економічної безпеки транспортного підприємства.
Рукопис.

Дослідження на здобуття освітнього ступеня «бакалавр» за спеціальністю 073 «Менеджмент», Львів, 2023.

У першому розділі досліджено суть поняття «економічна безпека транспортного підприємства», забезпечення економічної безпеки транспортного підприємства: принципи, функції, методи, засоби та світовий досвід забезпечення економічної безпеки підприємств. У другому розділі здійснено аналіз забезпечення економічної безпеки ТОВ «Ай травел Бус» та запропоновано напрями покращення забезпечення економічної безпеки товариства.

На основі опрацювання теоретичних та практичних матеріалів зроблені відповідні висновки та обґрунтовано конкретні пропозиції.

Ключові слова: транспортне підприємство, економічна безпека, класифікація, забезпечення економічної безпеки.

ANNOTATION

Gladish V. Ensuring the economic security of the transport enterprise.
Manuscript.

Research for obtaining a bachelor's degree in a specialty 073 «Management», Lviv, 2023.

The first chapter examines the essence of the concept of "economic security of a transport enterprise", ensuring the economic security of a transport enterprise: principles, functions, methods, means and world experience of ensuring the economic security of enterprises. In the second section, an analysis of the economic security of «I Travel Bus LLC» was carried out and directions for improving the company's economic security were proposed.

Based on the processing of theoretical and practical materials, appropriate conclusions were drawn and concrete proposals were substantiated.

Keywords: transport enterprise, economic security, classification, ensuring economic security.

ЗМІСТ

ВСТУП	.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТРАНСПОРТНОГО ПІДПРИЄМСТВА.....		6
1.1. Суть поняття «економічна безпека транспортного підприємства».....		6
1.2. Забезпечення економічної безпеки транспортного підприємства: принципи, функції, методи, засоби...		10
1.3. Світовий досвід забезпечення економічної безпеки підприємств.....		14
Висновки до першого розділу.....		17
РОЗДІЛ 2. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТОВ «АЙ ТРАВЕЛ БУС».....		18
2.1. Загальна характеристика підприємства.....		18
2.2. Аналіз господарсько-фінансової діяльності підприємства.....		23
2.3. Забезпечення економічної безпеки підприємства.....		32
2.4. Напрями покращення забезпечення економічної безпеки підприємства.....		39
Висновки до другого розділу.....		44
ВИСНОВКИ.....		46
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....		49

ВСТУП

Сьогодні українські підприємства зазнали нищівного удару за всі роки незалежності – війна та бойові дії на території України. І, власне забезпечення безпеки суспільства, держави, підприємства та особи є вкрай актуальним. Забезпечити фінансове благополуччя в період війни українським підприємствам є надзвичайно складно, адже вони працюють в умовах постійних ризиків (ракетні обстріли, артилерійні напади), а умови конкурентного середовища стрімко змінюються. Така ситуація від керівників підприємств вимагає цілеспрямованої політики у сфері забезпечення економічної безпеки.

Поняття економічної безпеки транспортного підприємства та процес її забезпечення досліджували В. М. Геєць, З. Б. Живко, М. І. Копитко, О. І. Черняк.

Метою кваліфікаційної роботи є теоретичне та практичне дослідження забезпечення економічної безпеки транспортного підприємства.

Згідно з поставленою метою в кваліфікаційній роботі визначені такі завдання:

- з'ясувати суть поняття «економічна безпека транспортного підприємства»;
- охарактеризувати процес забезпечення економічної безпеки транспортного підприємства: принципи, функції, методи, засоби;
- проаналізовано світовий досвід забезпечення економічної безпеки підприємств;
- провести загальну характеристику підприємства;
- здійснити аналіз господарсько-фінансової діяльності підприємства;
- проаналізувати забезпечення економічної безпеки підприємства;
- обґрунтувати напрями покращення забезпечення економічної безпеки підприємства.

Об'єктом дослідження є забезпечення економічної безпеки транспортного підприємства.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних та практичних положень щодо забезпечення економічної безпеки транспортного підприємства.

Методи дослідження. Для дослідження теоретичних аспектів забезпечення економічної безпеки транспортного підприємства були використані такі методи: порівняльного аналізу, теоретичного узагальнення, формалізації та індукції. Графічний метод був використаний для наочного представлення результатів дослідження. Табличний, статистичний та економіко-порівняльний для аналізу забезпечення економічної безпеки ТОВ «Ай Травел Бус».

Інформаційним забезпеченням кваліфікаційної роботи є наукові праці з питань забезпечення економічної безпеки транспортного підприємства, фінансова звітність ТОВ «Ай Травел Бус».

Апробація результатів. Результати наукової роботи, висновки та пропозиції оприлюднено у проведенні круглого столу «Безпекові аспекти управління організаціями в умовах війни та повоєнної відбудови держави» (м. Львів, ЛьвДУВС, 12 травня 2023 р.) та опубліковано в його матеріалах.

Структура роботи. У кваліфікаційній роботі досліджено суть поняття «економічна безпека транспортного підприємства», забезпечення економічної безпеки транспортного підприємства: принципи, функції, методи, засоби та світовий досвід забезпечення економічної безпеки підприємств. У другому розділі здійснено аналіз забезпечення економічної безпеки ТОВ «Ай травел Бус» та запропоновано напрями покращення забезпечення економічної безпеки товариства.

На основі опрацювання теоретичних та практичних матеріалів зроблені відповідні висновки та обґрунтовано конкретні пропозиції.

Зміст кваліфікаційної роботи викладено на 53 сторінках. Робота містить 14 рисунків, 16 таблиць, список використаних джерел 31 найменування.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТРАНСПОРТНОГО ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Суть поняття «економічна безпека транспортного підприємства»

Сучасні зміни у зовнішньому середовищі змішують українські підприємства існувати в складних реаліях та умовах потенційних ризиків та загроз. Здатність підприємства забезпечувати нейтралізацію реальних загроз є важливим завданням, і саме економічна безпека та контроль за її станом цьому сприятиме.

Поняття «економічна безпека підприємства» є логічним розвитком категорії безпека [1]. В науковій літературі виділяють сім етапів у розвитку дефініції «безпека», починаючи з античних часів і до нашого часу [10].

Етап 1. Перші згадки про безпеку, як певну соціальну категорію, мають місце в працях видатного філософа античності Арістотеля (забезпечення безпеки громадян, що може бути досягнута у результаті дотримання розподільчої та зрівняльної справедливості); Цицерон М. ставив забезпечення безпеки в перший ряд практичної діяльності, вище теорії і зазначав, що пізнання і споглядання природи були б в якомусь відношенні неповними і тільки розпочатими, якби за ними не послідували дії. Тобто на першому етапі головною метою було забезпечення суспільної безпеки [10].

Етап 2. В XII–XVII ст. термін «безпека» трактується як спокійний стан духу людини, яка в певній мірі вважає себе захищеною від будь-якої небезпеки, але зауважмо, що цей термін в Західній Європі в цей час вживався досить рідко [10].

Етап 3. В XVII–XVIII ст. термін «безпека» отримує нове трактування: це «стан, ситуація спокою, коли немає реальної небезпеки, а також матеріальні, економічні, політичні умови, відповідні органи та організації, що сприяють утворенню такої ситуації» [10]. Це означає, що з часів античності і до XVIII ст. в

дослідженнях філософів термін «безпека» розглядався з позицій створення безпечних засад життя, його захисту та розвиток умов життєдіяльності, головна роль в цьому віддавалася державі [10].

Етап 4. В XIX ст. для забезпечення безпеки однієї держави стає замало, усвідомлення та категоризація сутності безпеки переходить на рівень захисту від небезпек сукупності людей, а вже в подальшому – на рівень держави як організації влади [10].

Етап 5. З 1917 р. відбувається політизація дефініції «безпека», вона стає інструментом у боротьбі з контрреволюцією для забезпечення безпеки держави. Відбувається закріплення на законодавчому рівні поняття «безпека», але без практичного врахування безпеки суспільства чи особи [10].

Етап 6. У 80-х роках минулого століття, безпеку як категорію вже перестали розглядати переважно як військовий термін. У цей час безпека виходить на інший рівень, і охоплює не лише військові аспекти, але і в першу чергу, політичні, інформаційні, економічні, екологічні, виробничі, науково-технологічні, гуманітарні та культурні [10].

Етап 7. З 90-х років минулого сторіччя простежується в більшості випадків перехід від економічної безпеки з військової точки зору до концепцій, в яких економічна безпека розглядається як функція незалежності держави від зовнішньо-економічної політики других країн, вона базується на певній сукупності умов і факторів внутрішнього і зовнішнього середовища [10].

Поняття «економічна безпека» офіційно проголошено на сесії Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй в резолюції «Міжнародна економічна безпека» та закріплено в Концепції міжнародної економічної безпеки, де зазначено, що забезпечення міжнародної економічної безпеки сприяє соціально-економічному розвитку кожної країни [1].

Економічну безпеку транспортної галузі в структурі економічних відносин розглядають на трьох основних рівнях.

Основними рівнями економічної безпеки транспортної галузі є:

1) мега-рівень – на цьому рівні розглядаються питання безпеки міжнародної економіки, має на меті регулювання комплексу міжнародних умов співіснування, домовленостей та інституціональних структур, за яким забезпечується неутручання, розуміння взаємоприйнятне та взаємовигідне між державами [3]. Економічна безпека на цьому рівні складається з таких компонентів: забезпечення вільного обрання та здійснення стратегії економічного розвитку кожної держави світового суспільства; мінімізація зовнішнього впливу на економіки країн [3];

2) макрорівень – висвітлюється економічна безпека держави, яка базується на стратегії національної безпеки. Стратегічною метою політики національної безпеки України є забезпечення державного суверенітету та територіальної цілісності, національної єдності на основі демократичного поступу суспільства і держави, додержання прав і свобод людини і громадянина [3];

3) мезорівень – показує сукупність властивостей економічної системи регіону, що забезпечують стабільність, стійкість та поступальний характер його розвитку, певну незалежність та інтеграцію з економікою держави [3].

З'ясування сутності поняття «економічної безпеки транспортного підприємства» є достатньо новим. Наукові дослідження поняття «економічної безпеки транспортного підприємства» є багатограними та викликало неодностайні позиції та підходи щодо його трактування (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

**Цільова спрямованість авторських формулювань сутності поняття
«економічної безпеки транспортного підприємства» [12]**

Автор	Визначення за відповідним підходом
Статистичний підхід: «безпека як стан захищеності»	
Шликов В. В. [12]	Економічна безпека підприємства – це стан захищеності життєво важливих інтересів підприємства від реальних та потенційних джерел небезпеки або економічних загроз.

Продовж. табл. 1.1

Гладченко Т. Н. [12]	Економічна безпека підприємства – це захищеність життєво важливих інтересів підприємства від внутрішніх та зовнішніх загроз, організація якої здійснюється адміністрацією й колективом підприємства шляхом реалізації системи заходів правового, економічного, організаційного й соціально-психологічного характеру.
Ресурсно-функціональний підхід	
Фоміна М. В. [12]	Економічна безпека підприємства – це стан найбільш ефективного використання ресурсів з метою ліквідації загроз та забезпечення ефективного і стабільного функціонування підприємства в поточному та перспективному періодах.
Ляшенко С. Н. [12]	Економічна безпека підприємства – це стан ефективного використання його ресурсів і існуючих ринкових можливостей, що дозволяє запобігати внутрішнім і зовнішнім загрозам і забезпечувати його тривале виживання і стійкий розвиток на ринку відповідно до обраної місії.
Аналізу управління ризиками	
Бандука О. М., Петрова К. Я. [12]	Економічна безпека підприємства – це спроможність економічної системи чинити опір загрозам, що можуть призвести до її руйнації
Розвиток потенціалу підприємства	
Кірієнко А. В. [12]	Економічна безпека підприємства – це стан оптимального для підприємства рівня використання його економічного потенціалу, за якого існуючі та/або можливі збитки виявляються нижчими за встановлені підприємством межі.
Суб'єктивно-об'єктивний	

Капустін Н. А. [12]	Під економічною безпекою слід розуміти кількісну та якісну характеристику властивостей галузі або підприємства, що відображає здатність «самовиживання» і розвитку в умовах виникнення зовнішньої та внутрішньої економічної загрози.

Як бачимо, наукові дослідження поняття «економічної безпеки транспортного підприємства» розглядають його з позицій декількох підходів.

1. 2. Забезпечення економічної безпеки транспортного підприємства: принципи, функції, методи, засоби

В наукових джерелах є різні трактування до поняття «забезпечення економічної безпеки транспортного підприємства». Так, М. Копитко вважає, що забезпечення економічної безпеки транспортного підприємства – це процес, що передбачає сукупність послідовних та обґрунтованих дій менеджерів з метою досягнення такого стану підприємства, який дозволяє з максимальною ефективністю використовувати доступні ресурси для захисту інтересів від впливу дестабілізуючих чинників [9].

На думку, М. Фоміна забезпечення економічної безпеки транспортного підприємства є процесом створення сприятливих умов діяльності, процесом оволодіння суб'єктом необхідними для власного існування умовами, при яких реалізовувалися б його інтереси, здійснювалися б поставлені ним цілі чинників [25].

Л. Гончаренко стверджує, що забезпечення економічної безпеки транспортного підприємства – це процес реалізації її функціональних складових з метою запобігання можливих збитків і досягнення максимального рівня економічної безпеки в поточний момент і в майбутньому [25]. Способи забезпечення економічної безпеки транспортного підприємства – це набір заходів

і система організації їх до виконання та контролю, які дозволяють досягати найбільш високих значень рівня економічної безпеки підприємства [25].

Розглядаючи процес забезпечення економічної безпеки транспортного підприємства, необхідно визначити основні його принципи.

Основними принципами забезпечення економічної безпеки транспортного підприємства є:

- законності – вся діяльність щодо забезпечення економічної безпеки транспортного підприємства не повинно суперечити чинному законодавству [25];
- комплексності – необхідність забезпечення захищеності всіх об'єктів захисту підприємства на основі розробки взаємообумовлених і взаємопов'язаних методологічних, організаційних та технічних підсистем із залученням усіх суб'єктів і активів підприємства [25];
- доцільності – обґрунтування доцільності тих чи інших заходів забезпечення економічної безпеки; ефективність роботи механізму безпеки повинна бути вищою від його вартості [25];
- конкретності – чітке визначення термінів та відповідальних при досягненні цілей забезпечення економічної безпеки підприємства [25];
- ієрархічності – вищий рівень забезпечення економічної безпеки керує нижчим рівнем [25];
- персональної відповідальності – всі елементи структури забезпечення економічної безпеки підприємства (власники бізнес-процесів, працівники, клієнти тощо) повинні нести персональну відповідальність за збереження режиму безпеки [25];
- послідовності – послідовність в розробці і здійсненні заходів забезпечення економічної безпеки [25];
- результативності – своєчасне попередження та/або ефективне подолання негативного впливу загроз, при цьому забезпечуючи розвиток підприємства [25];

– розвитку і вдосконалення – здатність системи економічної безпеки підприємства до розвитку та вдосконалення [25].

Здійснимо аналіз функцій забезпечення економічної безпеки транспортного підприємства, зокрема з точки зору прояву загроз та їх усунення.

Науковиця М. Копитко виділяє наступні функції забезпечення економічної безпеки (при діяльності служби безпеки підприємства): адміністративно-господарча, господарсько-розпорядча, обліково-контрольна, організаційно-технічна, планово-виробнича, матеріально-технічна, інформаційно-аналітична, навчально-організаційна, соціально-кадрова [25].

Аналіз наукових джерел дозволяє виокремити такі функції забезпечення економічної безпеки транспортного підприємства:

1) інформаційна – повинна включати дії за двома напрямками: моніторинг зовнішнього та внутрішнього середовища з метою створення переліку факторів, що можуть вплинути на підприємство в довгостроковій і короткостроковій перспективі; моніторинг факторів і загроз та їх ранжування за ймовірністю настання, за рівнем впливу на підприємство, за можливістю впливу на них чи нейтралізації [25];

2) ідентифікація – кількісне та якісне оцінювання загроз, їх врахування за напрямками діяльності підприємства, структурними підрозділами, суб'єктами [25];

3) превентивна. Наукове прогнозування зовнішнього та внутрішнього середовища, формування переліку «симптомів» зовнішнього та внутрішнього середовища, які свідчать про можливість виникнення загроз. Визначення тенденцій і закономірностей [25];

4) захисна – повинна включати два напрямки: безпосередньо розроблення заходів щодо уникнення, нейтралізації та ліквідації наслідків загроз; розроблення стратегії і тактики забезпечення економічної безпеки підприємства [25];

5) оцінювання результативності та ефективності. Оцінювання відповідності заходів забезпечення економічної безпеки цілям підприємства,

порівняння отриманих результатів і витрат на забезпечення економічної безпеки [25];

б) забезпечувальна. Організування кадрового, фінансового, матеріального, технічного та інформаційного забезпечення розробки та реалізації заходів [25].

Реалізуючи забезпечення економічної безпеки транспортного підприємства необхідно розглянути методи забезпечення у відповідності та встановлених функцій.

Основними методами забезпечення економічної безпеки транспортного підприємства є:

1) методи моніторингу (зовнішнього та внутрішнього середовища). До них відносяться спостереження, анкетування, опитування, методи збору інформації (самооцінювання, фокусні групи, індивідуальні чи групові інтерв'ю), методи опрацювання інформації (групування, сортування, узагальнення), методи емпіричного дослідження [25];

2) статистичні та аналітичні методи для ідентифікації загроз. Методи кількісного і якісного оцінювання загроз: статистичний метод; методи економічного та соціологічного аналізу; метод порівняння; експертні методи; SWOT-аналіз, PEST-аналіз, комбінація експертних методів і методів моделювання [25];

3) методи прогнозування та планування (стратегічного, тактичного, оперативного). Експертні методи: індивідуальні (анкетування, інтерв'ю, аналітичний, написання сценарію) та колективні (комісії, «мозковий штурм»), Дельфі. Формалізовані методи: методи екстраполяції та методи моделювання [25];

4) аналітичні методи – для оцінювання результативності і ефективності. Методи порівняння, метод угруповань, методи математичної статистики, метод факторного аналізу, ранговий метод, метод нечіткої логіки [25];

5) методи захисту від загроз: методи ухиляння від загроз; методи локалізації загроз; методи передачі ризиків від загроз; методи компенсації; методи диверсифікації [25].

Основними засобами забезпечення економічної безпеки транспортного підприємства є:

- інформаційно-аналітичні;
- організаційно-інституціональні;
- економічні;
- техніко-технологічні;
- правові;
- силові;
- соціально-психологічні [25].

1. 3. Світовий досвід забезпечення економічної безпеки підприємств

Економічні ризики в діяльності як українських, так і підприємств інших країн є досить значні. Шахрайські дії, недобросовісна конкуренція стали сьогодні досить витонченими, і завдають суттєвих збитків сучасним підприємствам. І власне, високий рівень забезпечення економічної безпеки підприємств сприятиме його успішній діяльності.

Підприємства іноземних країн в силу своїх власних національних, релігійних, культурних факторів, мають свої специфічні засоби досягнення економічної безпеки підприємства. Спільним у них є те, що вони діють на базі постулатів: наукові знання є ключем в майбутнє; технології є двигуном розвитку економічної безпеки підприємств; відповідальність керівників компаній полягає у заохоченні розвитку технологій та науки [21].

Багато країн головну увагу концентрують на розробці теоретико-прикладних засад підвищення економічної безпеки підприємства та формуванню засад сприятливого середовища діяльності. Найбільших результатів в ці сфері вдалось досягти підприємствам з США, Японії, Німеччини [21]. Розглянемо в

табл. 1. 1 аналіз особливостей світового досвіду щодо забезпечення економічної безпеки підприємств [21].

Таблиця 1.2

**Особливості світового досвіду щодо забезпечення
економічної безпеки підприємств [21]**

Країна	Окремі заходи з економічної безпеки підприємств	
	На макрорівні	На мікрорівні
Німеччина	– урядом створені національні спецслужби для контролю за ситуацією на економічно важливих об'єктах країни; – чинне законодавство щодо збереження та нерозголошення комерційної таємниці ставить в обов'язок кожної особи, якій вона стала відомою в силу її службового становища;	– контрольно-розвідувальні підрозділи, які у взаємодії з приватними охоронно-детективними агентствами виконують функції безпеки як щодо фірми, так і щодо її керівництва й окремих працівників і клієнтів; – співробітники спецслужб і детективних агентств здійснюють постійний моніторинг ситуації на спільних підприємствах і вивчають поведінку іноземних громадян щодо дотримання ними вимог закону та інтересів бізнесу;
Японія	– об'єднання Торгово-промислової палати та асоціації корпоративних керівників у формуванні економічної безпеки бізнесу;	– відсутність законів, які передбачають відповідальність за розголошення комерційної таємниці, що пов'язано з вихованням у співробітників почуття патерналізму, коли

		Продовж. табл. 1. 2
	–передбачити ймовірні відповідні заходи урядів-конкурентів і реакцію як своїх, так і закордонних ТНК, на ті чи інші кроки;	–вони вважають себе членами однієї сім'ї; –забороняють передавати стороннім особам відомості, що містять комерційну таємницю;
США	–широкомасштабна система державної підтримки безпеки бізнесу; –за підтримки держави понад 500 корпорацій регулярно обмінюються інформацією з найбільш актуальних питань національної та економічної безпеки; –мікроекономічна розвідка ведеться державними службами в інтересах американських корпорацій і в їх боротьбі з іноземними конкурентами.	–найбільшим попитом користуються програми профілактики і боротьби з економічними злочинами у взаємодії правоохоронних органів країни з державними та приватними установами охоронних і детективних бюро; –характерною особливістю американського бізнесу є тенденція безконфліктного вирішення проблем у сфері економічної безпеки;

Вивчення досвіду економічного господарювання розвинутих країн світу доводить загальновизнаний факт, що саме технологічна революція є одним із тих факторів, які забезпечили цим країнам стабільний розвиток. В умовах глобальної конкуренції інноваційний фактор визначає парадигму економічного розвитку і сутність поняття економічної безпеки [21]. Одним з пріоритетних напрямків у діяльності іноземних спецслужб стало проведення економічної розвідки, під

якою в широкому розумінні мається на увазі комплексне сприяння спеціальними силами і засобами зовнішньо-економічного курсу держави та комерційної діяльності приватноправових кіл [21].

Висновки до першого розділу

З початком повномасштабного вторгнення на територію України ризики та загрози стали реальними для населення та українського бізнесу. І саме питання забезпечення економічної безпеки є вкрай надзвичайно важливим та необхідним.

В наукових джерел є різноманіття поглядів щодо з'ясування суті поняття «економічна безпека транспортного підприємства», зокрема: статистичного підходу «безпека як стан захищеності»; ресурсно-функціонального; аналізу управління ризиками; розвитку потенціалу підприємства; суб'єктивно-об'єктивний.

Економічна безпека транспортного підприємства – це його здатність, шляхом ефективною діяльності, використовуючи усі наявні ресурси, досягати власні стратегічні цілі, при цьому нейтралізувати будь-які види загроз, як зовнішні, так внутрішні. Основними складовими економічної безпеки транспортного підприємства є: фінансова, кадрова, технічна, екологічна, силова, інноваційні безпеки.

Забезпечення економічної безпеки транспортного підприємства є складним процесом, і ґрунтується на певних функціях, принципах, методах, які сприяють зростанню ефективною діяльності підприємства. Принципи забезпечення економічної безпеки транспортного підприємства є досить різноманітними, їх систематизують в певні групи.

Досвід іноземних держав показав, що кожна з них піклується про науковий, інноваційний та технічний розвиток діяльності підприємств, що забезпечує сприятливі умови для їхньої економічної безпеки.

РОЗДІЛ 2.
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ
ТОВ «АЙ ТРАВЕЛ БУС»

2. 1. Загальна характеристика підприємства

ТОВ «Ай Травел Бус» – це сучасне українське транспортне підприємство, що здійснює внутрішні та міжнародні пасажирські перевезення. Директором товариства є і його засновник – Тераз Володимир Михайлович. Здійснюючи підприємницьку діяльність підприємство дотримується норм права та моралі, що регулюють відносини в організації пасажирських перевезень, зокрема Закону України «Про автомобільний транспорт», Правил надання послуг пасажирського автомобільного транспорту.

Підприємство здійснює пасажирські перевезення за чітко затвердженими «Правилами автобусних перевезень пасажирів та багажу рейсами ТОВ «Ай Травел Бус»», які були прийняті на Загальних зборах трудового колективу. На підприємстві функціонує високий рівень корпоративної культури, атмосфера дружелюбності та взаємодопомоги між працівниками.

Видами діяльності ТОВ «Ай Травел Бус» є [28]:

1) основний:

- інший пасажирський наземний транспорт;

2) інші:

- торгівля автомобілями та легковими транспортними засобами;

- торгівля іншими автотранспортними засобами;

- технічне обслуговування та ремонт автотранспортних засобів.

Транспортна система України через початок війни зазнала кардинальних змін. Саме, на транспортну систему була покладена відповідальність щодо організації безпечної евакуації мирного населення в інші регіони країни або за

кордон. І, українська транспортна система з цим успішно справилась. 2022 рік став рекордсменом щодо кількості перевезених пасажирів за кордон (рис. 2. 1.).

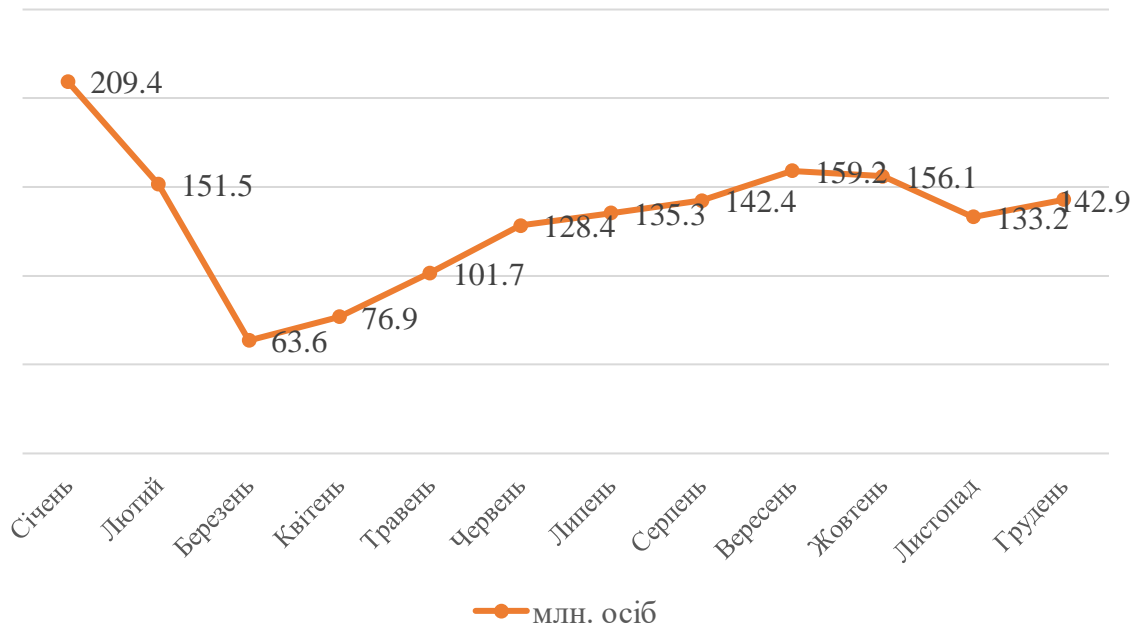

Рис. 2. 1. Кількість перевезених пасажирів українською транспортною системою за кордон у 2022 році [29]

ТОВ «Ай Травел Бус» здійснюючи міжнародні пасажирські перевезення перетинає пункт пропуску через державний кордон України Краківець. І на жаль, перетинаючи цей пункт пропуску, товариство зіштовхнулося із значними невиконаннями графіка руху (рис. 2. 2. та 2.3.).

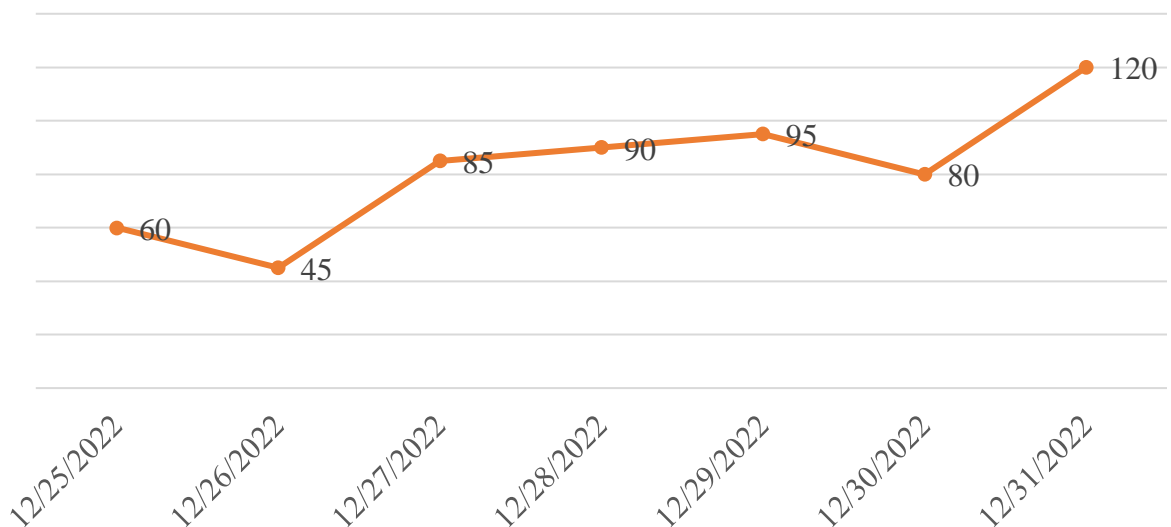

Рис. 2. 2. Середні величини затримки рейсів ТОВ «Ай Травел Бус», що прямують з України на прикордонному пункті Краківець

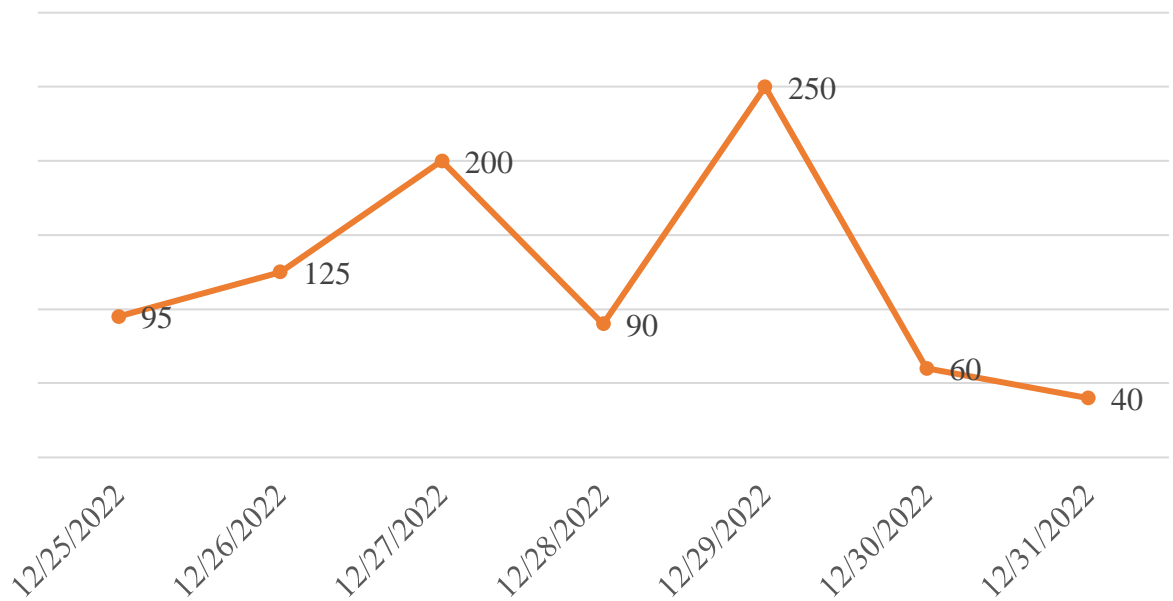

Рис. 2. 3. Середні величини затримки рейсів ТОВ «Ай Травел Бус», що прямують в Україні на прикордонному пункті Краківець

Як бачимо, фактично кожного дня відбуваються затримки міжнародних рейсів ТОВ «Ай Травел Бус». Середня величина затримки рейсів, які прямують з України складає 60 хвилин, а в зворотному напрямі – 100 хвилин.

Основними причинами затримок міжнародних рейсів ТОВ «Ай Травел Бус» на прикордонному пункті Краківець є:

- повільна робота прикордонників та оформлення документів;
- вікна, обмеження швидкості;
- пропуск без черги інших пасажирів.

Охарактеризуємо основні види міжнародних та внутрішніх пасажирських перевезень «Ай Травел Бус» (табл. 2. 1).

Таблиця 2. 1.

**Основні види міжнародних та внутрішніх пасажирських перевезень
«Ай Травел Бус»**

Міжнародні:	Львів – Жешув	Львів – Гданськ	Львів – Берлін	Львів – Мюнхен
- довжина маршруту, км.	171	820	980	967

Продовж. табл. 2. 1

- тривалість, год.	4	14	18	17
- кількість зупинок	8	24	26	25
Внутрішні:	Львів – Луцьк	Львів – Чернівці	Львів – Біла Церква	Львів – Рівне
- довжина маршруту, км.	151	272	520	211
- тривалість, год.	4	6	9	3
- кількість зупинок	3	4	5	2

Як бачимо, товариство здійснює міжнародні пасажирські перевезення до таких міст: Жешув, Гданськ, Берлін, Мюнхен, а внутрішні – Луцьк, Чернівці, Біла Церква, Рівне.

Варто зазначити, що ТОВ «Ай Травел Бус» володіє сучасним рухомим складом транспортних засобів, що здійснюють перевезення пасажирів (табл. 2.2).

Таблиця 2. 2.

Рухомий склад транспортних засобів «Ай Травел Бус»

Марка	Державний номер	Рік випуску	Загальна кількість місць для сидіння	Склад
1. Mercedes-Benz Sprinter 316	BC5221HM	2014	25	Основний
2. Mercedes-Benz Sprinter 415	HC1456KC	2022	15	Основний
3. Jac Sunray	BO1268HM	2012	20	Резервний
4. Ford transin 430 EF	BC1345KA	2019	20	Основний

Продовж. табл. 2. 2

5. Neoplan R56	KA5555МП	2012	65	Резервний
6. Wan Nool	KA4448BC	2013	90	Основний
7. Tenza NV	BC2565KA	2015	75	Основний

Товариство використовує для пасажирський перевезень комфортабельні та сучасні мікроавтобуси, що забезпечує безпечність та надійність рейсів.

Розглянемо організаційну структуру ТОВ «Травел Бус» (рис. 2. 4.)

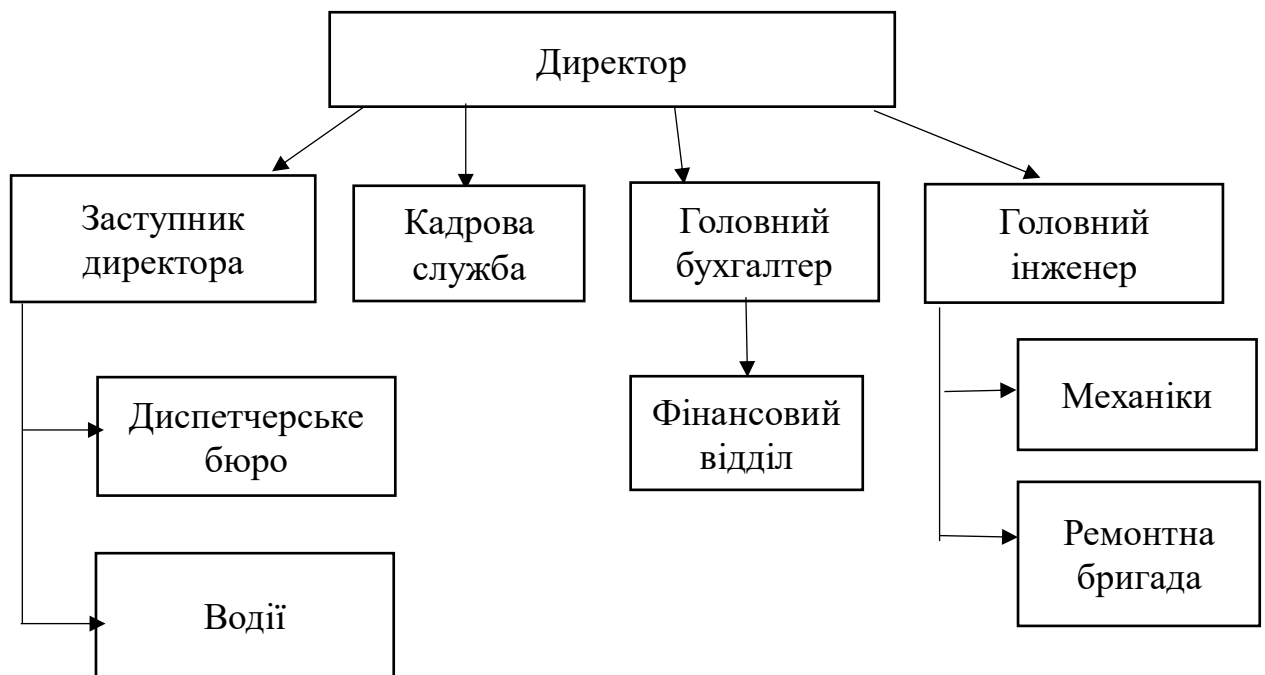

Рис. 2. 4. Організаційна структура ТОВ «Ай Травел Бус»

Організаційна культура підприємства є лінійною. Директор здійснює керівництво товариством, видає накази та розпорядження, які є обов'язковими до виконання усіма членами колективу.

2. 2. Аналіз господарсько-фінансової діяльності підприємства

Розглянемо основні показники господарської-фінансово діяльності ТОВ «Ай Травел Бус» (табл. 2. 3).

Таблиця 2. 3.

Основні показники фінансово-господарської діяльності ТОВ «Ай Травел Бус»

Назва показника	Роки			Темп зростання, %	
	2020	2021	2022	2020	2021
1. Чистий дохід від реалізації продукції (послуг), тис. грн.	135458	195256	205639	+52	+5,3
2. Собівартість реалізованої продукції (послуг), тис. грн.	128015	178252	196325	+53	+10
3. Валовий прибуток (збиток), тис. грн.	4665	2520	1262	-73	-50
4. Адміністративні витрати, тис. грн.	4563	4895	5210	+14	+6,4
5. Витрати на збут, тис. грн.	1653	2105	2425	+47	+15
6. Фінансові результати від операційної діяльності, тис. грн.	1577	2458	3698	+134	+50
7. Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування, тис. грн.	1458	1569	1800	+23	+15
8. Витрати на 1 грн. чистої виручки від реалізації, грн.	1,002	1,035	1,036	+3,4	+0,09
9. Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	12562	15625	18569	+48	+19

Як бачимо, з даних таблиці, протягом аналізованого періоду чистий дохід від реалізації продукції (послуг) товариства мав тенденцію до зростання, так у 2022 році на 5,3%, а у 2021 році на 52%. Собівартість реалізованої продукції товариства у 2022 році складала 196325 тис. грн., що на 10% більше, ніж у попередньому та на 53% більше, ніж у 2020 році.

Валовий прибуток ТОВ «Ай Травел Бус» мав тенденцію до зменшення, а от витрати на збут зростали. Фінансові результати від операційної діяльності у 2022 році зросли на 50%, порівняно з 2021 роком, та на 134% більше, ніж у 2020 році, що є позитивною ознакою діяльності ТОВ «Ай Травел Бус».

Розмір чистого прибутку ТОВ «Ай Травел Бус» мав ознаки до збільшення, так: 2022 рік – 18569 тис. грн.; 2021 рік – 15625 тис. грн.; 2020 рік – 12562 тис. грн., і це свідчить, що незважаючи на кризові явища товариство здійснювало прибуткову діяльність.

Витрати на 1 грн. чистої виручки від реалізації товариства склали у 2022 році – 1,036 грн.; 2021 році – 1,035 грн.; 2020 році – 1,002, і свідчать також про прибуткову діяльність товариства.

Проаналізуємо наявність та структуру основних засобів ТОВ «Ай Травел Бус» протягом 2020-2022 років (табл. 2. 4).

Таблиця 2. 4.

**Наявність та структура основних засобів ТОВ «Ай Травел Бус»
протягом 2020-2022 років**

Група основних засобів	Роки			Відхилення, +/-	
	2020	2021	2022	2020	2021
1. Будинки, споруди, тис. грн	9815	11000	13452	+3637	+2452
2. Машини та обладнання, тис. грн.	103586	152501	186402	+82816	+33901

Продовж. табл. 2. 4

3. Транспортні засоби	1356896	1965220	2437856	+1080960	+472636
4. Інструменти, інвентар	140	145	149	+9	+4
5. Інші основні засоби, тис. грн.	124	125	131	+1	+6
6. Малоцінні необоротні матеріальні активи, тис. грн.	21	23	25	+4	+2
Всього:	1470582	2129014	2638015	+1167427	+509001

Як бачимо з даних таблиці, лівову частку в структурі основних засобів ТОВ «Ай Травел Бус» складають транспортні засоби: 2022 рік – 92%; 2021 рік – 92%; 2020 рік – 92 %. Машини та обладнання складають 7%.

Розглянемо динаміку показників руху та стану основних фондів ТОВ «Ай Травел Бус» протягом 2020-2022 років (табл. 2. 5).

Таблиця 2. 5.

**Динаміка показників руху та стану основних фондів
ТОВ «Ай Травел Бус» протягом 2020-2022 років**

Назва показника	Роки			Темп зростання, %	
	2020	2021	2022	2020	2021
1. Вартість основних засобів на початок періоду, тис. грн.	1470582	2129014	2638015	+79	+24
2. Вартість основних засобів на кінець періоду, тис. грн.	1480502	2130010	2646010	+78	+24
3. Вартість введених протягом року основних засобів, тис грн.	350	120	80	-77	-33

Продовж. табл. 2. 5

4. Вартість виведених протягом року основних засобів, тис грн.	12	25	36	+200	+44
5. Сума нарахованого зносу, тис. грн.	1258	1336	1459	+16	+9,2
6. Коефіцієнт зносу основних засобів	0,036	0,036	0,034	94	94
7. Коефіцієнт придатності основних засобів	0,952	0,952	0,955	+0,315	+0,315
8. Коефіцієнт оновлення основних засобів	0,0111	0,0035	0,0001	34	6,5
9. Коефіцієнт вибуття основних засобів	0,0002	0,0006	0,0009	+350	+50
10. Коефіцієнт приросту основних засобів	0,0106	0,0031	0,0007	-93	-77

Спостерігаємо, що вартість основних засобів не зазнала суттєвих змін, як на початку періоду, так і на кінець. Так, на початок 2022 року цей показник складав 26380152 тис. грн., що 24% більше ніж у попередньому та на 79% більше, ніж у 2020 році. Протягом аналізованого періоду товариство оновлювало свою матеріально-технічну базу.

Здійснимо аналіз структури витрат ТОВ «Ай Травел Бус» (табл. 2. 6).

Таблиця 2. 6

Структура витрат ТОВ «Ай Травел Бус»

Назва показника	Роки			Абсолютне відхилення, +/-	
	2020	2021	2022	2020	2021

Продовж. табл. 2. 6

1. Матеріальні витрати, тис. грн.	87805	109850	115220	+27415	+5370
2. Витрати на оплату праці, тис. грн.	78555	85255	105220	+26665	+19965
3. Відрахування на соціальні заходи, тис. грн.	8566	8900	8958	+392	+58
4. Адміністративні витрати, тис. грн.	4563	4895	5210	+647	+315
5. Амортизація, тис. грн.	5500	6700	9850	+4350	+3150
6. Інші операційні витрати, тис. грн.	6587	12258	14600	+8013	+2342
Разом	191576	227858	259058	+67482	+31200

Спостерігаємо, що протягом аналізованого періоду витрати ТОВ «Ай Травел Бус» мали тенденцію до збільшення, так у 2022 році зросли на 14% порівняно з 2021 роком, та на 35% у порівнянні з 2020 роком. В основному це пов'язано із зростанням вартості паливно-мастильних матеріалів.

В динаміці відобразимо динаміку витрат «ТОВ «Ай Травел Бус» (рис. 2.5.).

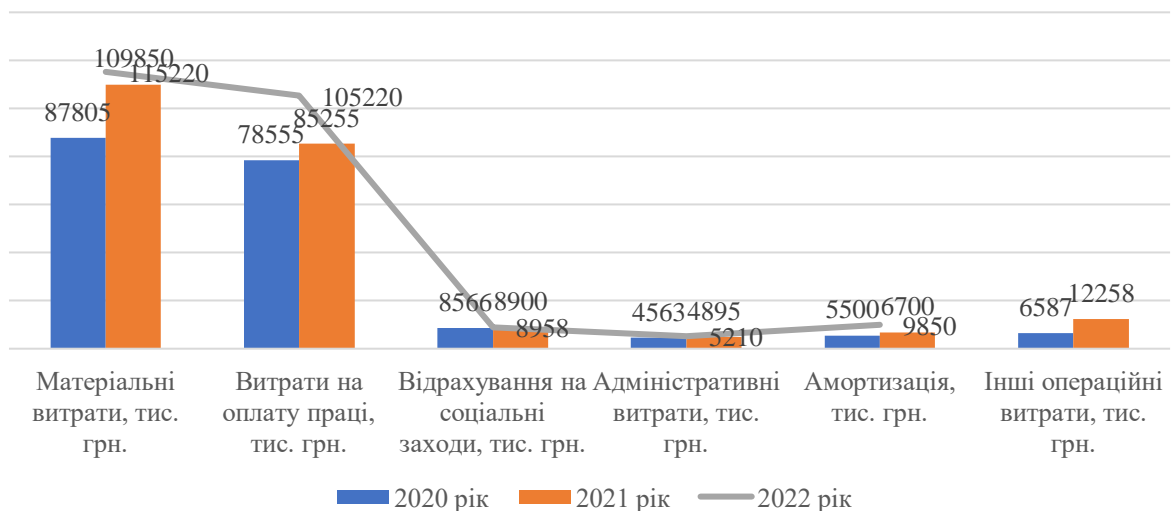

Рис. 2. 5. Динаміка витрат ТОВ «Ай Травел Бус»

У загальній структурі витрат ТОВ «Ай Травел Бус» матеріальні витрати складають 44%; витрати на оплату праці – 41%; відрахування на соціальні заходи – 3,5%; адміністративні витрати – 2%; амортизація – 3,8%; інші операційні витрати – 5,7%.

Розглянемо динаміку популярності міжнародних маршрутів серед клієнтів ТОВ «Ай Травел Бус» (рис. 2. 6.)

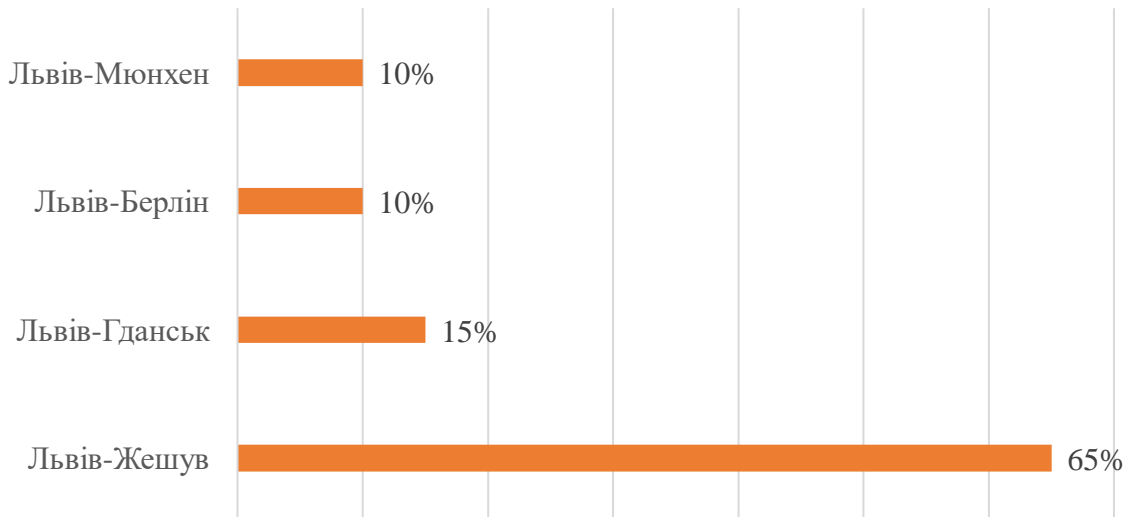

Рис. 2. 6. Динаміка популярності міжнародних маршрутів серед клієнтів ТОВ «Ай Травел Бус»

Як бачимо, найбільшою популярністю серед клієнтів ТОВ «Ай Травел Бус» користується маршрут Львів-Жешув – 65%; Львів-Гданськ – 15%; Львів-Берлін – 10%; Львів-Мюнхен – 10%.

Розглянемо більш детально найпопулярніший пасажирський міжнародний маршрут товариства – Львів-Жешув (табл. 2. 7).

Таблиця 2. 7

Характеристика пасажирського міжнародного маршруту Львів-Жешув ТОВ «Ай Травел Бус»

Назва зупинок в прямому напрямку	Назва зупинок в зворотному напрямку	Відстані між зупинками, км	
		в прямому напрямку	в зворотному напрямку

Продовж. табл. 2.7

1. М. Львів, Двірцева площа 1	1. Львів, Двірцева площа 1	0	0
2. М. Львів, автостанція «Західна»	2. М Львів, автостанція «Західна»	6	6
3. Сmt. Івано-Франкове, «АТБ-супермаркет»	3. С. Страдч, вул. Залізнична	25	23
4. М. Новояворівськ, автовокзал	4. М. Новояворівськ, Привокзальна 3	10	13
5. С. Наконечне, вул. Театральна 5	5. С. Ямельня, вул. Вокзальна 8	15	18
6. Краківець, пункт пропуску через державний кордон України	6. Краківець, пункт пропуску через державний кордон України	15	10
7. м. Перемишль, автовокзал	7. м. Перемишль, автовокзал	45	52
8. м. Жешув, вул. Автобусна 5	8. Жешув, вул. Автобусна 5	55	49
Разом		171	171

Як бачимо, міжнародний маршрут Львів-Жешув ТОВ «Ай Травел Бус» складає 171 км, кількість зупинок у прямому та зворотному напрямку складає 8 зупинок.

Наочно представимо на карті схему пасажирського міжнародного маршруту Львів-Жешув (рис. 2. 7.).

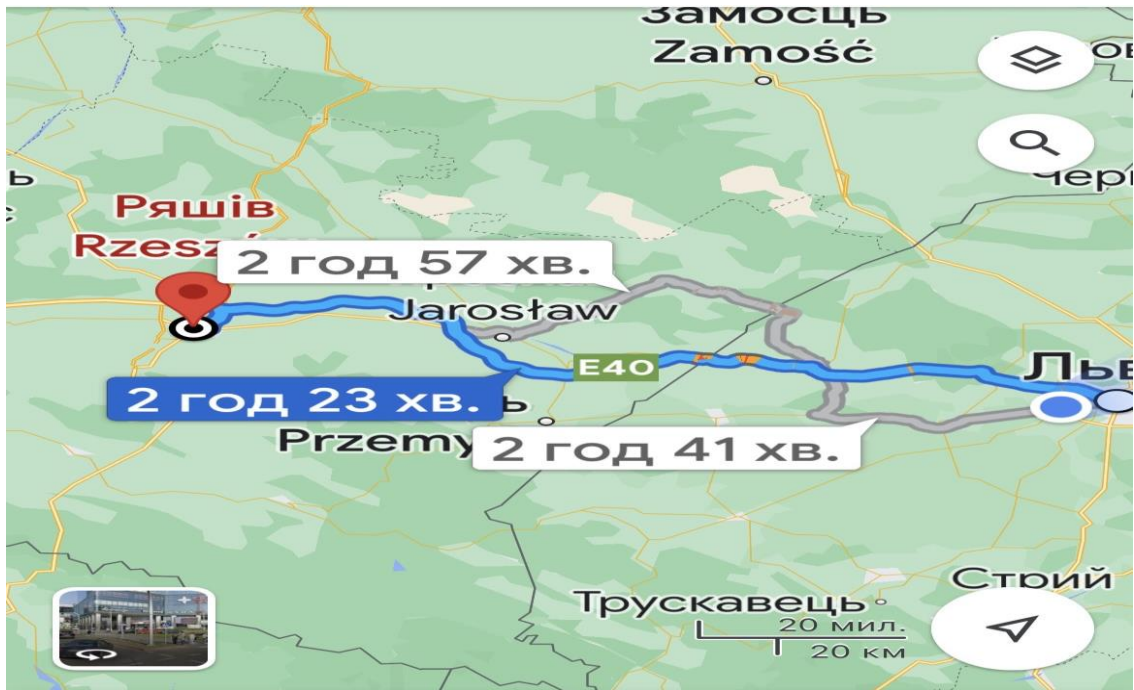

Рис. 2. 7. Схема пасажирського міжнародного маршруту Львів-Жешув ТОВ «Ай Травел Бус» на карті [30]

Важливим фактором при організації руху пасажирського транспорту являється нерівномірність розподілення пасажиропотоку у часі та на певних ділянках діючих пасажирських маршрутів руху. Пасажиропотоки описують завантаження транспортної мережі у напрямі переміщень за певний проміжок часу (годину, добу, місяць) [30].

Розглянемо розподіл пасажиропотоків міжнародного маршруту Львів-Жешув ТОВ «Ай Травел Бус» за один рейс (рис. 2. 8.).

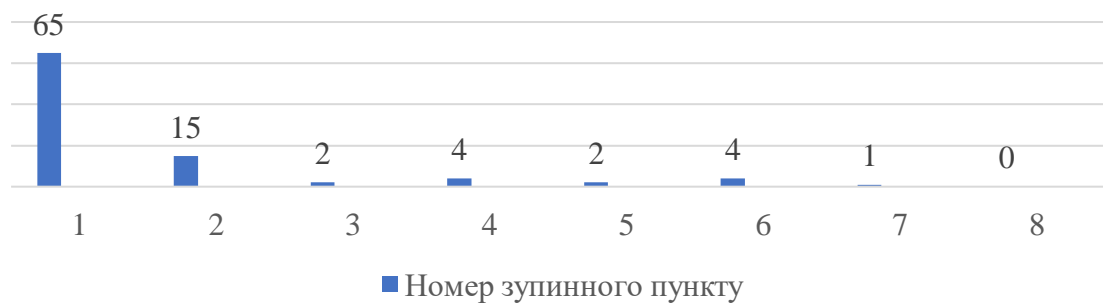

Рис. 2. 8. Розподіл пасажиропотоків міжнародного маршруту Львів-Жешув ТОВ «Ай Травел Бус» за один рейс

Спостерігаємо, що найбільший пасажиро-обмін на міжнародному маршруті «Львів-Жешув» відбувається на зупиночному пункті м. Львів, Двірцева площа 1 – м. Львів, автостанція «Західна».

Проаналізуємо експлуатаційні витрати палива ТОВ «Ай Травел Бус» на міжнародному маршруті «Львів-Жешув» транспортним засобом Mercedes-Benz Sprinter 316, в умовах реальної експлуатації.

Щоб це визначити з транспортного засобу Mercedes-Benz Sprinter 316, зливали все паливо і в паливні баки заливали певні об'єми (строго фіксовані значення) палива. Після декількох (не менше трьох) повних заїздів на експлуатаційних маршрутах залишки палива повністю зливали і заміряли його кількість. Експлуатаційні витрати палива розрахуємо за формулою [30]:

$$J_{100} = (G - G_{zal}) / K_{100} \text{ l} / (100 \text{ km}),$$

де, G – об'єм палива залитого перед маршрутом;

G_{zal} – залишок палива після поїздки;

K_{100} – пробіг у процесі випробувань за показами спідометра.

Результати розрахунків представимо в табл. 2. 8.

Таблиця 2. 8

Експлуатаційні витрати палива ТОВ «Ай Травел Бус» на міжнародному маршруті «Львів-Жешув»

Модель транспортного засобу	Клас транспортного засобу	Пасажиро-місткість, осіб	Експлуатаційні витрати палива, літрів	Питомі витрати палива на одного пасажера

1. Mercedes-Benz Sprinter 316	Середній	35	22	0,441

На рис. 2. 9. відобразимо залежність експлуатаційних витрат палива міжнародному маршруті «Львів-Жешув» та питомої ваги витрат палива на одного пасажирів ТОВ «Ай Травел Бус».

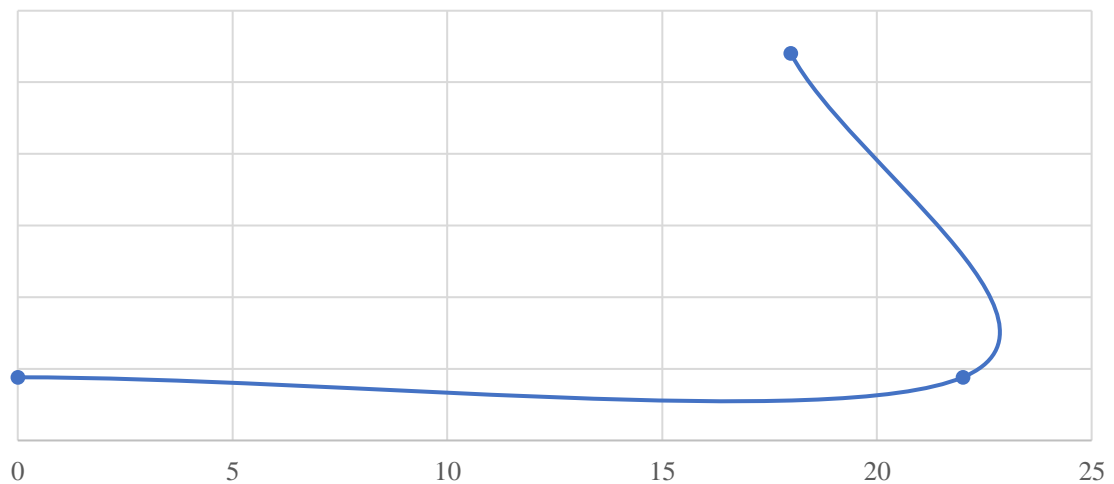

Рис. 2. 9. Залежність експлуатаційних витрат палива міжнародному маршруті «Львів-Жешув» та питомої ваги витрат палива на одного пасажирів ТОВ «Ай Травел Бус»

2. 3. Забезпечення економічної безпеки підприємства

Система економічної безпеки ТОВ «Ай Травел Бус» охоплює сукупність різних складових. І, власне систематичний контроль за рівнем економічної безпеки товариства є вкрай необхідними для його успішного функціонування та досягнення цілей, як стратегічних, так і тактичних.

Так, як ТОВ «Ай Травел Бус» надає послуги з міжнародних та внутрішніх пасажирських перевезень, то для ефективного забезпечення власної економічної безпеки, необхідно контролювати та аналізувати такі її складові:

- фінансову;
- техніко-технологічну;
- ринкову;
- інтелектуально-кадрову.

У ТОВ «Ай Травел Бус» немає служби безпеки, і фактично аналізом діяльності різних загроз та процесом забезпечення економічної безпеки (залежно від виду складової) займаються різні відповідальні працівники (рис. 2. 10.).

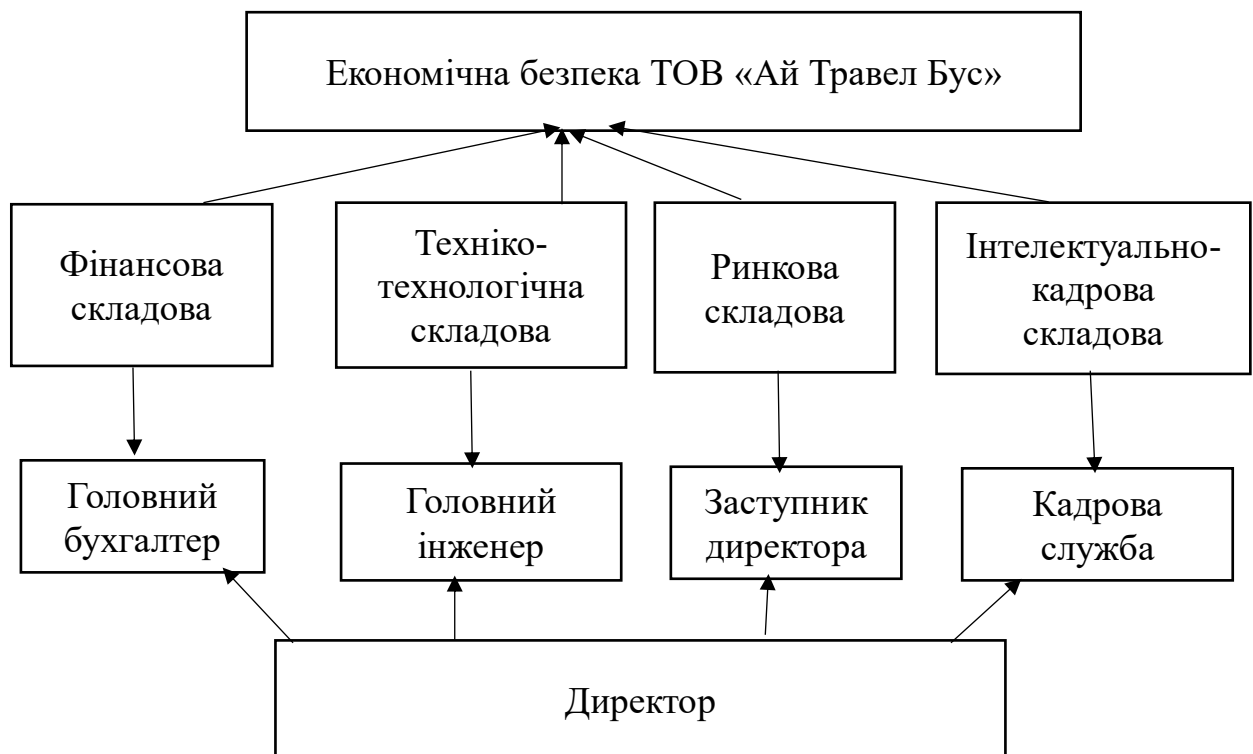

Рис. 2. 10. Схема зв'язків складових економічної безпеки та відповідальних осіб ТОВ «Ай Травел Бус»

Як бачимо, директор ТОВ «Ай Травел Бус» формує та здійснює контроль за усіма складовими економічної безпеки підприємства.

Головний бухгалтер, який очолює фінансовий відділ, несе відповідальність за фінансову складову економічної безпеки товариства. Функціональні обов'язки головного бухгалтера передбачають: планування фінансів, систематичний аналіз

та контроль за станом фінансових показників (щоб мати здатність своєчасно виявляти потенційні загрози та здійснювати дії щодо їх усунення).

За стан техніко-технологічної складової ТОВ «Ай Травел Бус» відповідальний головний інженер, який повинен дбати про стан та оновлення основних фондів товариства, здійснювати аналіз стану матеріально-технічної бази, та слідкувати за дотримання технічної дисципліни працівниками.

Заступник директора ТОВ «Ай Травел Бус» несе персональну відповідальність за стан ринкової складової економічної безпеки товариства. В його обов'язки входить аналіз ринку з врахуванням змін, конкурентного середовища та аналіз потреб клієнтів, які змінюються.

Кадрова служба ТОВ «Ай Травел Бус» відповідає за підбір та найм висококваліфікованих працівників, навчання та підвищення кваліфікації персоналу, а також адаптацію новоприйнятих працівників. У своїй практичній та повсякденній діяльності кадрова служба ТОВ «Ай Травел Бус» застосовує економічні, адміністративні та соціально-психологічні методи.

Здійснимо аналіз складових економічної безпеки ТОВ «Ай Травел Бус».

Розпочнемо з аналізу фінансової складової економічної безпеки ТОВ «Ай Травел Бус» (табл. 2. 9).

Таблиця 2. 9

**Аналіз показників фінансової складової економічної безпеки
«Ай Травел Бус»**

Назва показника	Роки			Абсолютне відхилення, +/-	
	2020	2021	2022	2020	2021
1. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,006	0,012	0,034	+0,028	+0,022
2. Коефіцієнт покриття	0,117	0,125	0,147	+0,03	+0,022
3. Коефіцієнт поточної ліквідності	0,123	0,168	0,173	+0,05	+0,005

Продовж. табл. 2.9

4. Коефіцієнт фінансової стабільності	0,035	0,037	0,039	+0,074	+0,002
5. Коефіцієнт автономії	0,08	0,081	0,082	+0,002	+0,001
6. Коефіцієнт маневреності робочого капіталу	0,057	0,062	0,079	+0,022	+0,017
7. Коефіцієнт рентабельності активів	0,009	0,06	0,08	+0,072	+0,02
8. Коефіцієнт рентабельності капіталу	0,008	0,009	0,08	+0,072	+0,071
9. Коефіцієнт оборотності активів	0,072	0,089	0,165	+0,093	+0,076
10. Коефіцієнт оборотності основних засобів	0,238	0,408	0,565	+0,327	+0,157
11. Коефіцієнт оборотності власного капіталу	0,162	0,185	0,244	+0,082	+0,059

Як свідчать дані з таблиці, фактично у всіх розрахованих показниках спостерігається тенденція до покращення. І фактично, це вказує про зростання розміру чистого доходу та прибутку та зростання кількості грошових коштів на підприємстві.

Здійснено аналіз показників техніко-технологічної та ринкової складових економічної безпеки ТОВ «Ай Травел Бус» (табл. 2. 10).

Таблиця 2. 10

Аналіз показників техніко-технологічної та ринкової складових економічної безпеки «Ай Травел Бус»

Назва показника	Роки			Абсолютне відхилення, +/-	
	2020	2021	2022	2020	2021

Продовж. табл. 2.10

<i>Техніко-технологічна складова</i>					
1. Коефіцієнт зносу	0,46	0,58	0,32	-0,14	- 0,26
2. Коефіцієнт оновлення основних засобів	0,352	0,002	0,685	+0,333	+0,683
3. Коефіцієнт фондovіддачі	31,056	17,745	8,652	-22,404	-9,093
4. Коефіцієнт фондомісткості	0,032	0,052	0,111	+0,079	+0,59
5. Коефіцієнт фондоозброєності	22,48	26,32	59,05	+36,57	+32,73
<i>Ринкова складова</i>					
6. Коефіцієнт ринкової віддачі активів	0,031	0,040	0,152	+0,121	+0,112
7. Коефіцієнт конкурентоспроможності	11,87	12,02	12,85	+0,98	+0,83
8. Частка ринку	0,2	0,102	0,104	-0,096	+0,002

Спостерігаємо, що коефіцієнт зносу зменшувався, а коефіцієнт оновлення збільшувався, адже протягом аналізованого періоду ТОВ «Ай травел Бус» оновило свої транспортні засоби, і вказують про його нормальний рівень.

Показники ринкової складової економічної безпеки ТОВ «Ай Травел Бус» є хиткими та мають тенденцію до покращення, і це пов'язано із зростанням прибутку, чистого доходу та закупівлею сучасних комфортабельних мікроавтобусів для здійснення пасажирських перевезень.

ТОВ «Ай Травел Бус» дбає про те, щоб персонал підприємства був висококомпетентним та з належним рівнем кваліфікації. Розглянемо рух кадрів у ТОВ «Ай Травел Бус» (табл. 2. 11).

Таблиця 2. 11

Рух кадрів у «Ай Травел Бус»

Назва показника	Роки			Абсолютне відхилення, +/-	
	2020	2021	2022	2020	2021
1. Середньооблікова чисельність працівників, осіб	15	15	15	0	0
2. Прийнято на роботу нових працівників, протягом року, осіб	1	1	2	+1	+1
3. Звільнено працівників, в тому числі, осіб:					
- за власним бажанням	1	1	0	-1	-1
- за порушення трудової дисципліни	0	0	0	0	0
- вихід на пенсію	1	0	0	-1	0
- виїзд за кордон	0	0	2	2	2

Як бачимо, середньооблікова чисельність працівників ТОВ «Ай Травел Бус» протягом аналізованого періоду була стабільною – 15 осіб, і це пов'язано з тим, що в основному кількість звільнених працівників відповідала кількості прийнятих. Звільнених за порушення трудової дисципліни не було, що вказує про її високий рівень на підприємстві.

Проаналізуємо показники інтелектуально-кадрової складової економічної безпеки ТОВ «Ай Травел Бус» (табл. 2. 12).

Таблиця 2. 12

Аналіз показників інтелектуально-кадрової складової економічної безпеки ТОВ «Ай Травел Бус»

Назва показника	Роки		
	2020	2021	2022
1. Коефіцієнт кваліфікації персоналу	95%	95%	95%

Продовж. табл. 2.12

2. Коефіцієнт плинності кадрів	6,17%	6,17%	13,3%
3. Коефіцієнт старіння кадрів	13%	15%	15%

Дані таблиці вказують, що у ТОВ «Ай Травел Бус» в 95% працівників є висококваліфікованими. Плинність кадрів у 2022 році зросла, і це викликано міграцією населення за кордон, через бойові дії на території України. Коефіцієнт старіння кадрів вказує, що осіб пенсійного віку немає, але є працівники передпенсійного віку – 15%.

Розглянемо інтегральний показник складових економічної безпеки ТОВ «Ай Травел Бус» (рис. 2. 11.).

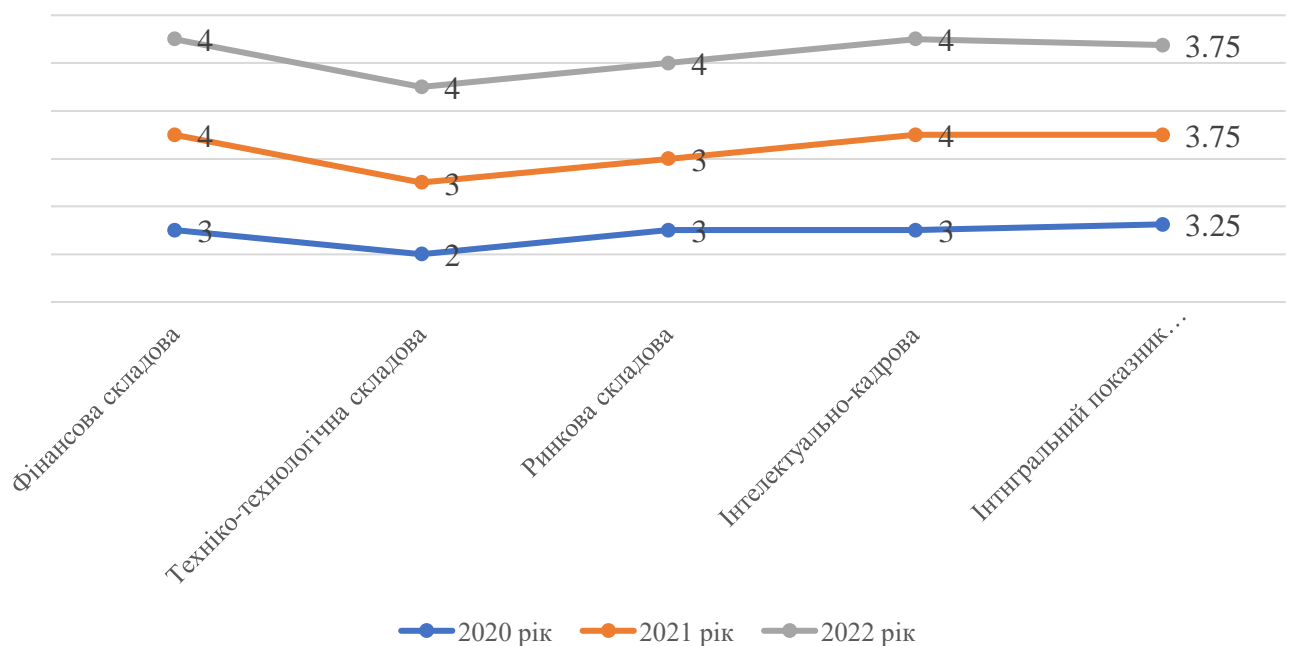

Рис. 2. 11. Інтегральний показник економічної безпеки
ТОВ «Ай Травел Бус»

Як бачимо, інтегральний показник економічної безпеки ТОВ «Ай Травел Бус» у 2021 та 2022 році склав 3,75, і це вказує про її нормальний стан, а у 2020 році склав 3,25, що вказує про абсолютний її стан.

2. 4. Напрями покращення забезпечення економічної безпеки підприємства

Для підтримання нормального рівня економічної безпеки ТОВ «Ай Травел Бус» рекомендуємо створити власну службу економічної безпеки. В штат такої служби необхідно взяти трьох нових працівників: фахівця з економічної безпеки підприємства; фахівця по захисту конфіденційної інформації та захисту аналітичного забезпечення товариства та керівника, який б координував діяльність служби.

Основними завданнями новоствореної служби економічної безпеки ТОВ «Ай Травел Бус» будуть [31]:

- 1) охорона виробничо-господарської діяльності та захист відомостей, що вважаються комерційною таємницею підприємства;
- 2) організація роботи з правового та інженерно-технічного захисту комерційних таємниць підприємства;
- 3) запобігання необґрунтованому допуску й доступу до відомостей та робіт, які становлять комерційну таємницю підприємства;
- 4) організація спеціального діловодства, яке унеможливило б несанкціоноване одержання відомостей, віднесених до комерційної таємниці підприємства;
- 5) виявлення та локалізація можливих каналів витоку конфіденційної інформації в процесі звичайної діяльності та за екстремальних ситуацій;
- 6) організація режиму безпеки та здійснення всіх видів діяльності, включаючи зустрічі, переговори й наради в рамках ділового співробітництва підприємства з іншими партнерами;
- 7) організація особистої безпеки керівництва та провідних менеджерів підприємства;
- 8) оцінка маркетингових ситуацій та неправомірних дій конкурентів та зловмисників;

9) виявлення та перекриття можливих каналів витоку конфіденційної інформації;

10) організація та систематичне навчання працівників підприємства за усіма напрямками захисту конфіденційної інформації;

11) участь у розробці основоположних документів (статуту, правил внутрішнього трудового розпорядку) з метою відображення в них вимог організації безпеки й захисту[31].

На рис. 2.12 розглянемо організаційну структуру служби економічної безпеки ТОВ «Ай Травел Бус».

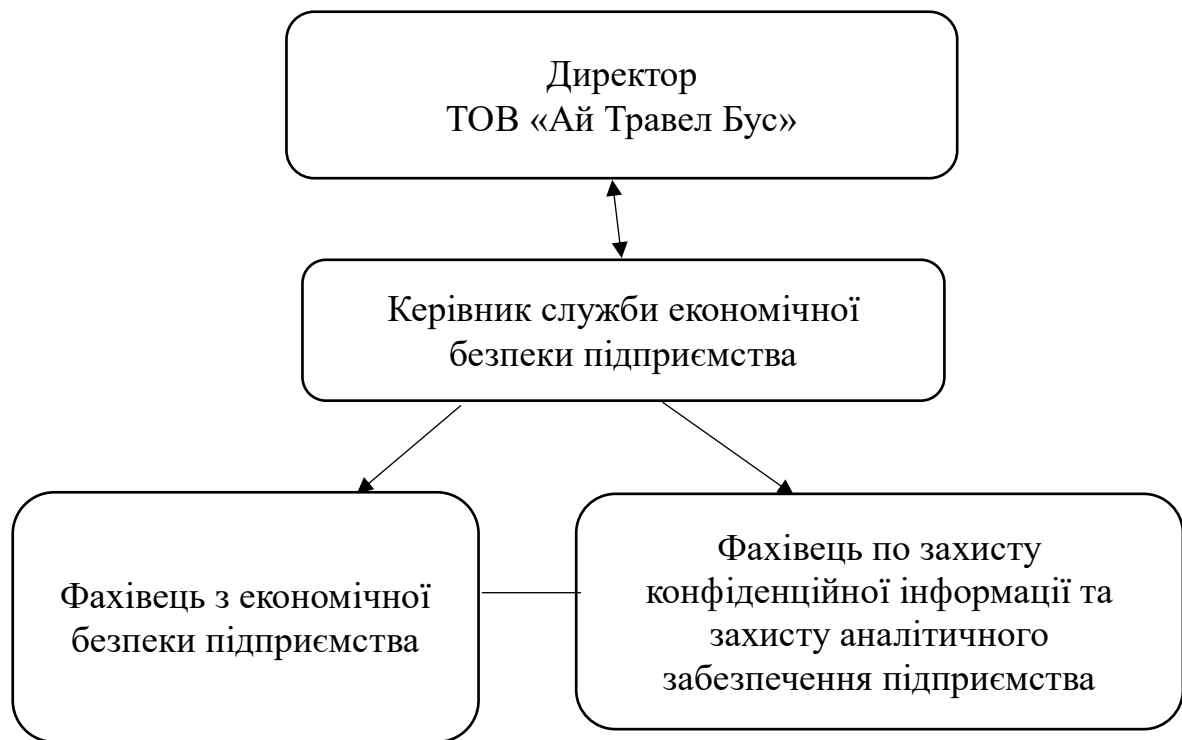

Рис. 2. 12. Організаційна структура служби економічної безпеки
ТОВ «Ай Травел Бус»

Створення служби економічної безпеки ТОВ «Ай Травел Бус» потребуватиме додаткових затрат на заробітну плату (табл. 2.13).

Таблиця 2.13

**Витрати на заробітну плату працівникам служби економічної безпеки
ТОВ «Ай Травел Бус»**

Посада працівника	Посадовий оклад, грн.	Премія, грн.	Інше
1. Керівник служби економічної безпеки підприємства	18000	10000	2000
2. Фахівець з економічної безпеки підприємства	15000	5000	1000
3. Фахівець по захисту конфіденційної інформації та захисту аналітичного забезпечення підприємства	15000	5000	1000
Разом	48000	20000	4000

Як бачимо, витрати на заробітну плату працівникам служби економічної безпеки ТОВ «Ай Травел Бус» складатиме 68 тис. грн.. Варто зазначити, що витрати на канцелярські потреби та інші потреби, які повинні ефективно забезпечити роботу служби складатимуть 4 тис. грн.

Створення служби економічної безпеки значно полегшить безпечну діяльність директора ТОВ «Ай Травел Бус», адже він ніс відповідальність за економічну безпеку товариства. Але враховуючи, що кількість інформації, яку він отримував для аналізу, то це його дуже перевантажувало. А таке явище збільшувало ймовірність ризику викривлення інформації та могло б спричинити прийняття неефективних управлінських рішень, які б погіршили фінансову та господарську діяльність товариства.

У зв'язку з посиленням конкуренції на транспортному ринку та розвитком інформаційних технологій, керівництву ТОВ «Ай Травел Бус» необхідно подбати про покращення рівня ринкової складової економічної безпеки товариства. Для цього пропонуємо такі заходи:

- реддизайн офіційного сайту товариства;
- оновлення власних сторінок у соціальних мережах Instagram та TikTok;

– надання «цифрових послуг».

Запропонуємо удосконалену модель схеми зв'язків складових економічної безпеки та відповідальних осіб ТОВ «Ай Травел Бус», у випадку створення служби економічної безпеки підприємства (рис. 2. 13.).

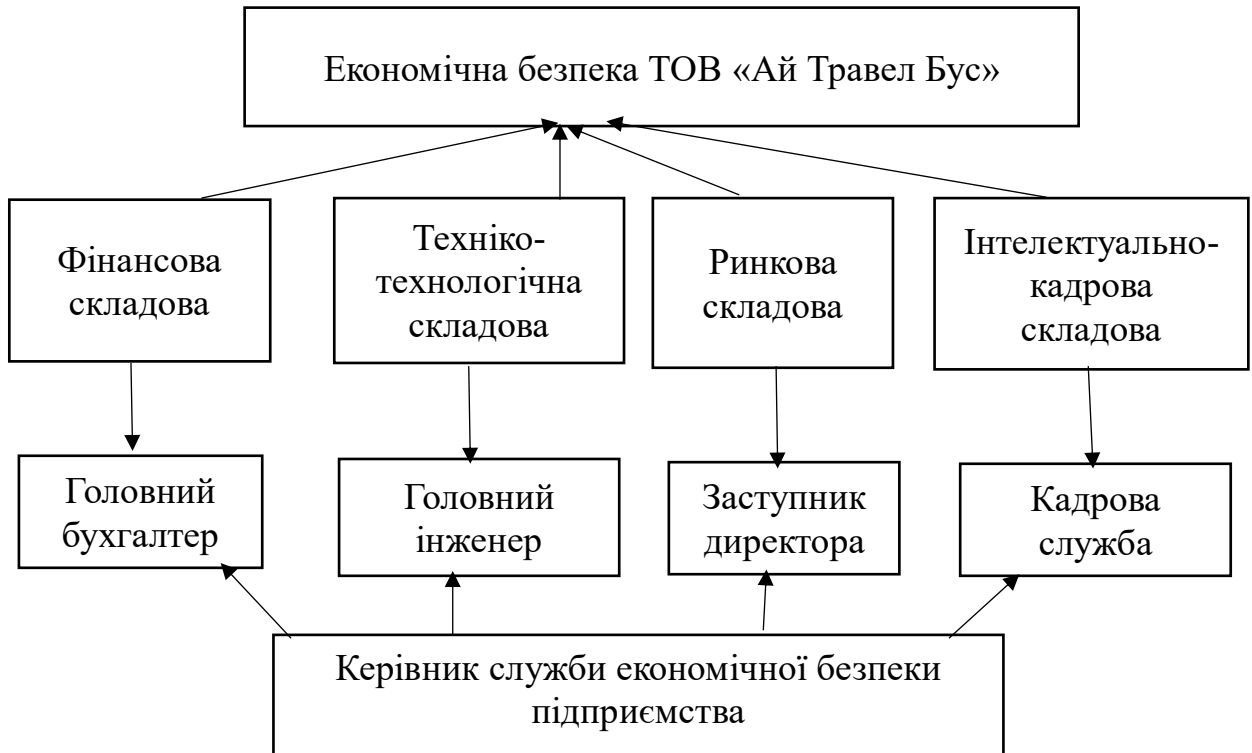

Рис. 2. 13. Удосконалена схема зв'язків складових економічної безпеки та відповідальних осіб ТОВ «Ай Травел Бус»

У таблиці 2.14 розглянемо більш детально запропоновані заходи щодо покращення рівня забезпечення ринкової складової економічної безпеки ТОВ «Ай Травел Бус».

Таблиця 2.14

Заходи щодо покращення рівня забезпечення ринкової складової економічної безпеки ТОВ «Ай Травел Бус»

Назва заходу	Виконавець	Термін виконання	Витрати, грн.
1. Реддизайн офіційного сайту	«Дизайн-світ», заступник директора	10 днів	12000

Продовж. табл. 2.14

2. Оновлення власних сторінок у соціальних мережах Instagram та TikTok	SMM-менеджер	2 місяці	25000
3. Надання «цифрових послуг»	Директор	Постійно	5000
Разом			42000

Спостерігаємо, що витрати на заходи щодо покращення рівня забезпечення ринкової складової економічної безпеки ТОВ «Ай Травел Бус» складатимуть 42 тис. грн. Потрібно, подбати про введення розділу «Замовлення онлайн». Так, ред-дизайн офіційного сайту ТОВ «Ай Травел Бус» сприятиме приверненню уваги нових клієнтів та зміцнить його ділову репутацію.

Оновленням власних сторінок у соціальних мережах Instagram та TikTok повинен займатись професіонал – smm-менеджер, якого потрібно найняти на правах аутсорсингу. Оновлення власних сторінок у соціальних мережах Instagram та TikTok допоможе залучити значно більшу кількість клієнтів. Потрібно «залити» якісний контент про роботу, умови замовлення перевезень, якісний сервіс, а також про запровадження акційних пропозицій. Варто подбати, і про контент процесу здійснення пасажирських перевезень: якими сучасними мікроавтобусами здійснюють, чистота в салоні, наявність кондиціонерів, освіжувачів повітря; про ввічливе та доброзичливе ставлення водіїв до пасажирів. Сторіз потрібно загрузати кожного дня 8 разів, а пости – 1 раз в два дні. Сторінки повинні бути активними, щоб залучити якомога більшу аудиторію.

Визначимо динаміку економічної ефективності діяльності ТОВ «Ай Травел Бус» у випадку запроваджених заходів щодо покращення рівня забезпечення ринкової складової економічної безпеки підприємства (рис. 2.14.).

Рис. 2. 14. Динаміку економічної ефективності діяльності ТОВ «Ай Травел Бус» у випадку запроваджених заходів щодо покращення рівня забезпечення ринкової складової економічної безпеки підприємства

Як бачимо, запропоновані заходи матимуть позитивний вплив на розмір чистого доходу ТОВ «Ай Травел Бус», який зростає на 7%. Матимуть тенденцію до збільшення і інші показники діяльності підприємства, що свідчить про максимальну економічну ефективність запропонованих заходів.

Висновки до другого розділу

ТОВ «Ай Травел Бус» – це транспортне підприємство, яке займається міжнародними та внутрішніми пасажирськими перевезеннями. Товариство має чітко визначені маршрути та графіки їх здійснення. Завдяки належному та високому сервісу, доступній ціновій політиці ТОВ «Ай Травел Бус» користується попитом та повагою серед клієнтів, про що свідчать позитивні відгуки.

Незважаючи на вплив негативних чинників зовнішнього середовища (війна та пандемія) ТОВ «Ай Травел Бус» здійснювало досить ефективну фінансово-господарську діяльність. Так, чистий дохід від реалізації продукції (послуг)

товариства мав тенденцію до зростання на 5,3%. Собівартість реалізованої продукції товариства зросла 10%. Валовий прибуток ТОВ «Ай Травел Бус» мав тенденцію до зменшення, а от витрати на збут зростали. Розмір чистого прибутку ТОВ «Ай Травел Бус» також мав тенденцію до збільшення.

Аналіз економічної безпеки ТОВ «Ай Травел Бус» показав, що на підприємстві відповідальність за забезпечення його економічної безпеки несуть різні працівники, а це не є ефективно, бо впливає на перезавантаження персоналу, і як результат – нездатність своєчасно виявляти та нейтралізувати загрози та реагувати на них.

Рекомендовано ТОВ «Ай Травел Бус» створити власну службу економічної безпеки, зокрема: фахівця з економічної безпеки підприємства; фахівця по захисту конфіденційної інформації та захисту аналітичного забезпечення товариства та керівника, який б координував діяльність служби.

Запропоновано заходи щодо покращення рівня ринкової складової економічної безпеки ТОВ «Ай Травел Бус»:

- реддизайн офіційного сайту товариства;
- оновлення власних сторінок у соціальних мережах Instagram та TikTok;
- надання «цифрових послуг».

ВИСНОВКИ

Економічна безпека транспортного підприємства в умовах війни є надзвичайно важливою та необхідною, адже вона здійснює захист підприємства від реальних та потенційних загроз, як зовнішніх, так і внутрішніх. Забезпечення економічної безпеки транспортного підприємства є складним процесом, і реалізовується з дотриманням певних принципів, функцій, засобів та методів.

Виявлено особливості організації економічної безпеки підприємств іноземних держав. Українським підприємствам варто звернути увагу та запозичити такі засоби забезпечення економічної безпеки:

- дотримуватись законодавства в сфері безпеки;
- ефективно реалізовувати кадрову політику підприємства (належним чином мотивувати персонал, забезпечувати його систематичне підвищення кваліфікації);
- впроваджувати інноваційні технології в практичну діяльність.

ТОВ «Ай Травел Бус» – це сучасне транспортне підприємство, яке здійснює перевезення пасажирів, як в межах України, так і поза її межами. Здійснює безпосереднє керівництво підприємством директор, який і формує стратегічний план його розвитку. Підприємство здійснює міжнародні пасажирські перевезення до таких міст: Жешув, Гданськ, Берлін, Мюнхен, а внутрішні – Луцьк, Чернівці, Біла Церква, Рівне. Надаючи послуги з пасажирських перевезень ТОВ «Ай Травел Бус» використовує досить модернізований рухомий склад автобусів та мікроавтобусів. Основним недоліком при організації міжнародних перевезень пасажирів підприємство зіштовхнулося із затримкою при перетині пункту пропуску через державний кордон України Краківець.

Аналіз фінансових показників ТОВ «Ай Травел Бус» свідчить про його ефективну господарську діяльність, і це проявляється в тому, що чистий дохід від реалізації продукції (послуг) товариства мав тенденцію до зростання, у 2022 році

на 5,3%, а у 2021 році на 52%. Собівартість реалізованої продукції товариства у 2022 році складала 196325 тис. грн., що на 10% більше, ніж у попередньому та на 53% більше, ніж у 2020 році. що вартість основних засобів не зазнала суттєвих змін, як на початку періоду, так і на кінець. Протягом аналізованого періоду товариство оновлювало свою матеріально-технічну базу.

Визначено, що у загальній структурі витрат ТОВ «Ай Травел Бус» матеріальні витрати складають 44%; витрати на оплату праці – 41%; відрахування на соціальні заходи – 3,5%; адміністративні витрати – 2%; амортизація – 3,8%; інші операційні витрати – 5,7%.

Можна стверджувати, ТОВ «Ай Травел Бус» проводить ефективну кадрову політику, адже середньооблікова чисельність працівників протягом аналізованого періоду була стабільною та коефіцієнт плинності кадрів не є значним.

Здійснено аналіз рівня економічної безпеки ТОВ «Ай Травел Бус» за такими складовими як: фінансова; техніко-технологічна; ринкова; інтелектуально-кадрова.

Доведено, що фінансова складова економічної безпеки ТОВ «Ай Травел Бус» мала абсолютний стан безпеки; техніко-технологічна складова – нормальний стан безпеки; ринкова складова – хиткий стан безпеки, а інтелектуально-кадрова – нормальний стан безпеки. Все це вплинуло на інтегральний показник економічної безпеки ТОВ «Ай Травел Бус», який склав 3,75, і це вказує про його нормальний стан.

Встановлено, що процес забезпечення економічної безпеки у ТОВ «Ай Травел Бус» здійснюється різними працівниками, які через суттєве перенавантаження не мають можливості реалізовувати ефективні заходи щодо усунення реальних загроз.

Запропоновано ТОВ «Ай Травел Бус» створити власну службу економічної безпеки, яка б мала такий склад: фахівець з економічної безпеки підприємства; фахівець по захисту конфіденційної інформації та захисту аналітичного забезпечення товариства; керівника.

Рекомендовано для вирішення проблеми покращення ринкової складової економічної безпеки ТОВ «Ай Травел Бус» здійснити реддизайн сайту, щоб клієнти мали можливість бронювати поїздки онлайн та миттєво дізнатись про її деталі, а це повинно залучити значно більшу кількість клієнтів. Також, щоб отримати більше замовлень та нових клієнтів запропоновано найняти на правах аутсорсингу smm-менеджера, в обов'язки якого входить активно наповнювати корисним контентом сторінки в соціальних мережах товариства.

Запровадження таких заходів повинно зміцнити ринкову складову та інтегральний показник економічної безпеки товариства загалом, і збільшити розмір чистого прибутку до 22 250 грн.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гаркуша В., Єршова Н. Систематизація наукових поглядів щодо сутності поняття «економічна безпека підприємства». 2021. *Економіка та суспільство*. №28. URL:<https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-28-34>.
2. Гобела В. В. Економіко-безпекова екологізація: теорія і практика: монографія. Львів: ЛьвДУВС, 2021. 244 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/3757>
3. Голюков І. В. Теоретичні засади економічної безпеки транспортної галузі. *Бізнес-Інформ*. 2014. №7. С. 123-129. URL:http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=binf_2014_7_24.
4. Грибіненко О. М. Сутність та шляхи забезпечення економічної безпеки підприємства. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2017. Вип. 1. С.98-100. URL: <https://ep.nmu.org.ua/ua/kaf/gribinenko.php?pr>.
5. Данілова Е. Порівняльний аналіз методик оцінювання економічної безпеки підприємства. *Підприємництво та інновації*. 2019. №7. С.13-19. URL:<https://doi.org/10.37320/2415-3583/7.2>.
6. Денисенко М. П., Повзун Д. І. Теоретичні аспекти економічної безпеки підприємства в умовах невизначеності середовища. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 16. С. 47–53. URL:DOI: 10.32702/2306-6814.2019.16.47.
7. Дехтяр С. С. Механізм забезпечення економічної безпеки підприємств транспорту в умовах фінансової нестабільності: дис. д-ра філософії: спец. 051. Дніпро, 2022. 187 с.
8. Дубинська О. Визначення рівня фінансово-економічної безпеки на підставі аналізу фінансової звітності підприємства. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2021. №5. С. 112-122. URL:<https://doi.org/10.32851/2708-0366/2021.5.14>.

9. Заверуха Д., Копитко М. Характеристика основних елементів сутності економічної безпеки. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2022. №65. С. 19–24. URL:<https://doi.org/10.31732/2663-2209-2022-65-19-24>.
10. Зіненко К., Кобелева Т. Економічна безпека підприємства: методологічна сутність та складові формування. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки)*. 2022. №4. С.9–16. URL:<https://doi.org/10.20998/2519-4461.2022.4.9>.
11. ЗУБКО Т. Генезис поняття «економічна безпека підприємства». *·SCIENTIA·FRUCTUOSA (ВІСНИК Київського національного торговельно-економічного університету)*. 2021. №35. С. 75–89. URL:[https://doi.org/10.31617/visnik.knute.2021\(135\)06](https://doi.org/10.31617/visnik.knute.2021(135)06)
12. Копитко М. І. Комплексне забезпечення економічної безпеки підприємства (на матеріалах підприємств транспортного машинобудування): дис. ... д-ра екон. наук ; 21.04.02 / ВНЗ «Університет економіки і права «КРОК». Київ, 2015. 478 с.
13. Курепін В. М.. Кадрова безпека як складова частина економічної безпеки підприємств аграрного профілю. *Modern Economics*. 2020. № 24. С. 94-99. URL:DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V24\(2020\)-15](https://doi.org/10.31521/modecon.V24(2020)-15).
14. Лебедко С. А. Формування механізму забезпечення економічної безпеки транспортних підприємств. *Економіка та держава*. 2017. №8. С. 89–94. URL:<http://www.economy.in.ua/?op=1&z=3844&i=20>.
15. Лопатка К., Рогожина Д. Бізнес-планування як ефективний інструмент реалізації стратегії підвищення економічної безпеки підприємства. *Економічний простір*. 2020. №158. С.46-49. URL:<https://doi.org/10.32782/2224-6282/158-7>.
16. Ляшенко О. Ресурсно-захисний підхід до стратегування економічної безпеки підприємства. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2021. №62. С. 132–143. URL:<https://doi.org/10.31732/2663-2209-2021-62-132-143>.
17. Мазаракі А., Мельник Т. Економічна безпека України в умовах російської агресії. *·SCIENTIA·FRUCTUOSA (ВІСНИК Київського національного*

торговельно-економічного університету). 2022. № 145(5). С.4–28.
URL:[https://doi.org/10.31617/1.2022\(145\)01](https://doi.org/10.31617/1.2022(145)01).

18. Організація наукових досліджень у сфері менеджменту та безпеки організації: підручник / В. Бліхар та ін. Хмельницький: Вид-во ХУУП імені Леоніда Юзькова, 2022. 443 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/4846/1/%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D1%96%D0%B7%20%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA%20%D0%B4%D0%BE%D1%81%D0%BB%D1%96%D0%B4%D0%B6%20%D0%B1%D0%BB%D1%96%D1%85%D0%B0%D1%80%2C%20%D0%B2%D0%B5%D1%80%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%BB%D1%8F.pdf>
19. Піцур Я. С., Гобела В. В. Теоретико-методологічний аналіз процесу формування оптимальної системи управління економічною безпекою суб'єктів господарювання. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. Серія економічна. 2018. Випуск 1. С. 227-335. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/996>.
20. Правове регулювання фінансово-економічної безпеки України. / Пилипишин Р., Гануцин С., Бек У., Михаліцька Н., Верескля М *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2022. Том 1. №42. С. 510–521. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/4726>.
21. Продіус О. І. Особливості забезпечення економічної безпеки в розвинених країнах. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Економіка і менеджмент. 2016. Вип. 19. С. 79-82. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2016_19_18.
22. Пуцентейло П., Гуменюк О. Основні аспекти формування ефективної системи економічної безпеки підприємства. *Економічний дискурс*. 2017. №2. С.37–47. URL:<http://ed.pdatu.edu.ua/article/view/126065>.
23. Сніщенко Р. Дефініція економічної безпеки суб'єкта господарювання. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2019. Вип. 4. С. 70–78. URL:DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2019.04.070>.

24. Тульчинська С. О., Солосіч О. С., Чорній В. В. Вплив діджиталізації управлінських процесів на систему забезпечення економічної безпеки підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 9. С. 54–58. URL: DOI: 10.32702/2306-6814.2021.9.54.
25. Фісуненко П. А. Забезпечення економічної безпеки підприємства: сутність, принципи, функції, методи, засоби. *Економічний простір*. 2019. №152. С.176-203. URL: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/152-15>.
26. Hobela V. Economy offshoring in the national economic security. *Scientific Horizons*. 2020. №23(12). P.109 – 120. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/4167>.
27. Гобела В. В., Мельник С. І. Offshoring as a Threat to the National Economic Security: Causes and Ways to Counteract. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Економіка»*. 2021. Том 8, № 2. С. 9-16. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/4025>.
28. Hobela V., Blikhar M., Syrovackyi V., Maraieva U., Dudiuk V. Economic and legal measures for ensuring the economy greening in the post-pandemic period. *Amazonia Investiga*. 2021. №10(44). P. 252-260. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/37850>.
29. Financial security of the state: international experience in the study of institutional and legal causes of crisis phenomena in the economy. / Бліхар М., Михаліцька Н., Верескля М., Комарницька І., Козяр Г. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2021. Том 2. № 37. С. 33-45. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/4018>
30. Яцик М., Сірант М., Гурковський М., Михаліцька Н., Єсімов С. Economic and legal characteristics of financialization: benefit or harm to the real economy? *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2023. Т. 1.(48). P. 418-426. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/5231>.
31. Mariana Vereskliа, Nataliia Mykhalitska, Olha Trut, Svitlana Honchar, Stanislav Larin. Digital Management System in a Business Environment. *International Journal of Computer Science and Network Security*. 2022. Vol.

22 No.9 pp. 217-223. URL:
<https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/5078/1/%D0%92%D0%B5%D1%80%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%BB%D1%8F%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F.pdf>